

Голові разової спеціалізованої вченої
ради Національного університету
«Одеська політехніка»
Міністерства освіти і науки
України за спеціальністю 075
«Маркетинг»,
доктору економічних наук,
професору Некрасовій Л.А.

ВІДГУК

офіційного опонента, докторки економічних наук, професорки,
завідувачки кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування Одеського
національного університету імені І.І Мечникова

Садченко Олени Василівни

на дисертацію **Добровольського Віталія Володимировича «Маркетинг
підприємств органічних добрив в умовах екологізації»**,
подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного
університету «Одеська політехніка»
на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та
адміністрування» за спеціальністю 075 «Маркетинг».

Актуальність теми дисертації

Дисертацію присвячено вирішенню актуального наукового завдання щодо розроблення теоретико-методичного підґрунтя маркетингу підприємств органічних добрив в умовах екологізації. Дослідження обумовлено необхідністю розвитку наукової думки щодо використання маркетингу органічних добрив з урахуванням цілей сталого розвитку, можливостей омніканального впливу на формування нового патерну поведінки споживачів.

Актуальність теми дисертації "Маркетинг підприємств органічних добрив в умовах екологізації" зумовлена сучасними викликами, які постають перед аграрним сектором у контексті глобальних змін клімату та зростаючої потреби в сталому розвитку. В умовах зростаючої уваги до екологічних проблем, використання органічних добрив стає не лише важливим аспектом агрономії, але й ключовим елементом у забезпеченні продовольчої безпеки.

Сьогодні спостерігається тенденція до зменшення використання хімічних добрив, що негативно впливають на навколишнє середовище. Відповідно, підприємства, що займаються виробництвом органічних добрив, мають унікальну можливість зайняти свою нішу на ринку, пропонуючи екологічно чисті рішення для агровиробників. Вивчення маркетингових стратегій таких підприємств є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє не лише підвищити їх конкурентоспроможність, але й сприяти розвитку екологічно чистого сільського господарства.

Дослідження маркетингу підприємств органічних добрив в умовах екологізації є важливим кроком у напрямку формування нових підходів до агробізнесу, що відповідають сучасним вимогам сталого розвитку та екологічної безпеки.

В дисертаційній роботі було поставлено та розв'язано наступні задачі:

- розкрита сутність поняття «екологічний маркетинг» в контексті соціально-етичного маркетингу та сталого розвитку з орієнтацією на підвищення якості життя через гармонізацію відносин з природою;
- розроблена класифікація «зелених технологій», що дозволить показати роль і місце застосування технологій виготовлення органічних добрив в широкому спектрі екологоорієнтованих технологій;
- обґрунтований науково-методичний підхід до визначення маршрутів і тарифів на доставку автотранспортом в каналах розподілу органічних добрив на основі критерію «мінімізація обсягу викидів діоксиду вуглецю»;
- розроблена класифікація маркетингу добрив як виду екологічного маркетингу за ознаками, що є критично важливими для вибору маркетингових інструментів активізації ринку органічних добрив;
- модернізований науково-методичний підхід до розробки екосистеми цифрових маркетингових комунікацій підприємств органічних добрив;
- типологізовані чинники та розроблені механізми управління маркетинговим ризиком низької конверсії органічних добрив в воронці продажів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій Добровольського В.В. свідчить про високий ступінь відповідності основних наукових положень, висновків і рекомендацій, які викладені у дисертації, вимогам відповідного типу досліджень. Робота відзначається глибоким теоретичним, методологічним та емпіричним обґрунтуванням своїх висновків. Дисертаційна робота правильно визначає актуальність, об'єкт та предмет дослідження, а також мету і завдання, які відповідають заявленій темі. База наукових та статистичних джерел, на яку спирається дослідження, є широкою і включає багато джерел, як первинних, так і вторинних.

Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до маркетингу підприємств органічних добрив в умовах екологізації в контексті досягнення цілей сталого розвитку. Всі наукові результати, викладені в дисертації, одержано автором особисто. З наукових публікацій, виданих в співавторстві, у роботі використані лише ті положення, що складають індивідуальний внесок, який зазначений у переліку публікацій за темою дисертації.

Достовірність наукових положень підтверджується наведеною первинною та вторинною фактологічною інформацією, результатами математичних та статистичних розрахунків. Робота базується на матеріалах

вітчизняних і зарубіжних вчених, фахівців-практиків з проблематики дослідження, чинному законодавстві та нормативно-правових актах, даних Державної служби статистики України та відкритих інформаційних Інтернет-джерелах, відкритих звітів аналітики, даних підприємств, результатах власних досліджень.

Обґрунтованість наукових положень обумовлена тим, що методологічною основою аналізу стали теорії маркетингу, економіки підприємства, економічного аналізу, статистики, математичного моделювання. Дослідження проводились за допомогою методів аналізу та синтезу, класифікації та систематизації, SWOT-аналізу, інтегрального методу оцінки конкурентоспроможності, економіко-математичного моделювання, маркетингових досліджень. Репрезентативність матеріалів є достатньою. Результати представлені за допомогою ілюстративних матеріалів.

Оцінка змісту та оформлення дисертації

Дисертація ґрунтовно висвітлює обрану тему та успішно досягає поставлених цілей і завдань дослідження, демонструючи високий рівень наукової підготовки автора. Структура роботи чітко відповідає запланованому плану, що дозволяє ефективно розкрити проблематику дослідження, логічно і послідовно представити результати та аргументацію. Кожен розділ органічно поєднаний з попереднім, створюючи системний підхід до розв'язання досліджуваних питань. Виклад матеріалу вирізняється науковим стилем, ясністю думки й обґрунтованістю теоретичних і практичних положень.

У дисертації детально удосконалено класифікацію «зелених технологій», яка на відміну від існуючих класифікацій, містить ознаку «сфера застосування», яка дозволяє виділити такі види «зелених технологій»: загальне управління навколишнім середовищем; виробництво енергії з відновлюваних та альтернативних негорючих ресурсів; спалювання з потенціалом скорочення викидів парникових газів; пом'якшення наслідків зміни клімату; непрямий внесок у скорочення викидів; скорочення викидів та підвищення паливної ефективності на транспорті; підвищення енергоефективності будівель та систем освітлення.

Актуальність теми, її наукова новизна і практична значущість підтверджуються повнотою опрацювання літературних джерел та використанням сучасних методів дослідження. Крім того, ознайомлення з текстом дисертації переконує у відповідності її вимогам Міністерства освіти та науки України. Дисертація також відповідає вимогам щодо наукових досліджень такого рівня, зокрема, в частині актуальності, наукової новизни, практичної значущості й апробації результатів.

Наукові положення та висновки, представлені в дисертаційному дослідженні, апробовані через публікації в авторитетних фахових українських та міжнародних виданнях, що забезпечує широке коло їх обговорення серед науковців. Також результати роботи оприлюднені на міжнародних і

національних науково-практичних конференціях та конгресі, що свідчить про активну участь автора у науковій дискусії та популяризацію отриманих результатів.

Дисертаційне дослідження є завершеною науковою працею, яка робить внесок у розвиток обраної тематики та є цінною як для науки, так і для практичної сфери

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Повнота викладу наукових положень і висновків у дисертаційному дослідженні підтверджується апробацією матеріалів у публікаціях в авторитетних вітчизняних та міжнародних виданнях, а також їх представленням на науково-практичних конференціях. За результатами досліджень опубліковано 17 наукових праць: 3 монографії (в співавторстві); 3 статті у наукових фахових виданнях України, що включені у міжнародні наукометричні бази; 6 – тез доповідей на наукових конференціях; 4 статті в міжнародних наукових журналах «Scopus»; 1 міжнародна публікація. Кількість та рівень публікацій відповідають вимогам МОН України для здобуття ступеня доктора філософії. Аналіз публікацій підтверджує їхню ідентичність з основними положеннями дисертації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертаційне дослідження було перевірено на академічний плагіат за допомогою ліцензійного програмного забезпечення. За результатами перевірки порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Слід зазначити оригінальність дисертаційного дослідження, застосовані методологічні підходи до розв'язання поставлених наукових завдань, а також доволі динамічний характер самого предмету дослідження, у поєднанні з індивідуальним баченням опонентом окремих аспектів дисертаційної роботи, зумовлюють виникнення певних дискусійних моментів. На думку опонента, ці положення потребують подальшого уточнення та детальнішого аналізу для повнішого розуміння їх змісту і значення у контексті загальних наукових висновків. Такі моменти не є критичними, проте їх більш глибоке опрацювання могло б підсилити аргументацію та підвищити наукову цінність проведеного дослідження.

У процесі ознайомлення з роботою виникає низка питань, що потребують додаткового опрацювання:

1. Автором опубліковано 17 наукових праць, але лише в 5 працях він є одноосібним автором. В усіх інших він є співавтором. Виникає питання чому саме так багато статей було опубліковано у співавторстві, в середньому, з 3-4 авторами.

2. В таблиці 1.8 (с. 75) проведений розрахунок собівартості виробництва органічних добрив. В якому році проводився цей розрахунок? Якщо довоєнні часи, то його потрібно оновити в умовах воєнного стану та атак на критичну та енергетичну інфраструктуру.

3. На с.109 зазначено, що у 2021 році автором було проведено ребрендинг торгівельної марки, але немає висновків чи був цей ребрендинг корисним та що він змінив у відношенні покупців то бренду.

4. У таблиці 2.9 (с. 111) зазначено, що у компанії немає власного сайту. Але на етикетці товару та у соціальних мережах зазначається, що сайт є і він має домен dobredobryvo.com.

5. У своїх статтях автор зазначає, що товар також продається на американській платформі Amazon, але в дисертаційному дослідженні про це не сказано, та немає ніяких характеристик щодо клієнтської спроможності площадки Amazon;

Незважаючи на зазначені зауваження, вони не знижують високу оцінку дисертаційного дослідження Добровольського В.В і не впливають на наукову та практичну цінність. Висловлені коментарі та зауваження мають характер рекомендацій і спрямовані на привертання уваги до ще не досліджених аспектів наукової проблеми.

Наукові тези, висновки та рекомендації мають належне теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Це підтверджується великою кількістю проаналізованих джерел (179) й апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях, а також використанням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів.

Тема дисертації є актуальною, структура ретельно продумана, а матеріал викладений послідовно та логічно. Отримані результати вирішують важливу наукову проблему в комплексі. Дисертація виконана на високому теоретичному та методологічному рівні, є цілісною та завершеною працею.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Загалом, дисертаційне дослідження «Маркетинг підприємств органічних добрив в умовах екологізації» є цілісною, самостійною та завершеною науковою роботою. У дисертаційній роботі розглянуто значуще науково-практичне завдання, яке має як теоретичну, так і практичну важливість за спеціальністю «Маркетинг». Усі наукові результати, представлені в дисертації, були отримані автором самостійно. Наукові положення, висновки, рекомендації та пропозиції ґрунтуються на власних дослідженнях і аналізі відповідної законодавчої бази. Автор ретельно опрацював значний обсяг нормативно-правових джерел і емпіричних матеріалів для підтвердження своїх наукових висновків.

Можна зробити висновок, що дисертація на тему «Маркетинг підприємств органічних добрив в умовах екологізації» відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 № 759, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого

постановою КМУ від 12.01.2022 № 44. Добровольський Віталій Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 075 «Маркетинг».

Офіційний опонент:

докторка економічних наук, професорка,
завідувачка кафедри маркетингу
та бізнес-адміністрування
Одеського національного університету
імені І.І Мечникова

Олена САДЧЕНКО